

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії»
Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

На тему:

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ГРЕЦЬКОЇ
РЕСПУБЛІКИ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Студентки 4 курсу
Денної форми навчання
Лонської Дар'ї Ростиславівни
Науковий керівник:
доктор історичних наук
професор кафедри міжнародних
відносин
Цветков О. Г.

Київ – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.1 СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПРОБЛЕМИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
1.2 ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	10
1.3 ЕВОЛЮЦІЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ГРЕЦІЇ У ХХ–ХХІ ст.....	13
РОЗДІЛ II. ГРЕЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИМІРІ	18
2.1. БАЗОВІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ЦІЛІ ГРЕЦІЇ В ЄС.....	18
2.2. РОЛЬ ГРЕЦІЇ В НАТО ТА ЇЇ БЕЗПЕКОВІ ПРІОРИТЕТИ.....	21
2.3. ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ГРЕЦІЇ.....	25
2.4. УКРАЇНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПОЛІТИЧНИЙ І ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІР.....	31
РОЗДІЛ III. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ГРЕЦІЇ У СХІДНОМУ СЕРЕДЗЕМНОМОР’І ТА ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ.....	36
3.1 ГРЕЦЬКО-ТУРЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ ТА БЕЗПЕКОВІ ВИКЛИКИ У СХІДНОМУ СЕРЕДЗЕМНОМОР’І.....	36
3.2 СПІВПРАЦЯ ГРЕЦІЇ З КРАЇНАМИ БАЛКАНСЬКОГО РЕГІОНУ.....	40
3.3 ДИПЛОМАТИЧНІ ІНІЦІАТИВИ ГРЕЦІЇ НА БЛИЗЬКОМУ СХОДІ.....	45
ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	54

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВВП — Валовий внутрішній продукт

ЄС — Європейський Союз

МЗС — Міністерство закордонних справ

НАТО — Організація Північноатлантичного договору

ОАЕ — Об'єднані Арабські Емірати

ООН — Організація Об'єднаних Націй

ОЧЕС — Організація Чорноморського економічного співробітництва

США — Сполучені Штати Америки

IMF (International Monetary Fund) — Міжнародний валютний фонд

IPA III (Instrument for Pre-accession Assistance III) — Інструмент допомоги перед вступом до ЄС

LNG (Liquefied Natural Gas) — зріджений природний газ

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) — Організація економічного співробітництва та розвитку

RCC (Regional Cooperation Council) — Рада регіонального співробітництва

SEECР (South-East European Cooperation Process) — Процес співробітництва в Південно-Східній Європі

TAP (Trans Adriatic Pipeline) — Трансадриатичний трубопровід

UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea) — Конвенція ООН з морського права

ВСТУП

Актуальність дослідження. Греція займає стратегічно важливе геополітичне положення у Східному Середземномор'ї, що зумовлює її значну роль у системі регіональних і європейських міжнародних відносин. Завдяки членству в Європейському Союзі та НАТО, а також вигідному морському розташуванню, країна виступає важливим транзитним, енергетичним і логістичним вузлом між Європою, Азією та Північною Африкою.

Після подолання наслідків тривалої боргової кризи Греція активізувала зовнішньополітичну діяльність, спрямовану на зміцнення міжнародних позицій, розвиток стратегічних партнерств та посилення ролі в регіональних процесах. Особливої актуальності набуває її взаємодія з країнами Балканського регіону, Східного Середземномор'я та державами поза межами Європи, зокрема в контексті енергетичної безпеки та торговельно-економічного співробітництва.

Окремим чинником є складні відносини з Туреччиною, які впливають на безпекову політику Греції та її позиціонування в рамках НАТО. У цьому контексті зовнішня політика Греції формується як баланс між євроатлантичними зобов'язаннями та регіональними інтересами.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі пріоритетів зовнішньої політики Греції та визначенні її ролі в сучасній системі міжнародних відносин.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

Охарактеризувати основні принципи та напрями зовнішньої політики Греції;

Визначити внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на її формування;

Проаналізувати роль Греції в ЄС та НАТО;

Дослідити взаємодію Греції з країнами Балканського регіону та Східного Середземномор'я;

Оцінити значення Греції в регіональних безпекових та економічних процесах.

Об'єкт дослідження – зовнішня політика Греції як складова міжнародних відносин.

Предмет дослідження – пріоритети, напрями та механізми реалізації зовнішньої політики Греції в європейському та регіональному вимірах.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез для вивчення зовнішньополітичного курсу Греції, класифікацію для виокремлення етапів розвитку її зовнішньої політики, структурно-функціональний метод для аналізу взаємодії Греції з іншими державами, а також системний підхід для оцінки її місця в міжнародних відносинах.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 53 сторінки без урахування списку використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1 Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Проблематика зовнішньої політики Грецької Республіки у сучасній системі міжнародних відносин посідає важливе місце як у зарубіжній, так і у вітчизняній науковій літературі. Це зумовлено тим, що Греція, попри відносно обмежені матеріальні ресурси, відіграє суттєву роль у кількох взаємопов'язаних геополітичних просторах — Європейському Союзі, євроатлантичній системі безпеки, Балканському регіоні та Східному Середземномор'ї. Водночас аналіз наявних досліджень свідчить, що більшість із них не формує цілісного уявлення про сучасний зовнішньополітичний курс держави, оскільки зосереджується на окремих аспектах або історичних етапах розвитку.

З огляду на тему дослідження, особливо важливим є не лише узагальнення наукових підходів, а й визначення того, наскільки вони дозволяють ідентифікувати актуальні зовнішньополітичні пріоритети Греції у 2020-х роках. У цьому контексті доцільно розглядати стан наукової розробки проблеми крізь призму тих напрямів, які фактично формують сучасний зовнішньополітичний курс держави.

У науковій літературі можна виокремити кілька основних підходів до аналізу зовнішньої політики Греції, кожен із яких відображає окремий вимір її міжнародної діяльності.

Перший — євроінтеграційний підхід, у межах якого Греція розглядається як держава-член Європейського Союзу, що адаптує свою політику до наднаціональних механізмів. У працях С. Хікс, Б. Хойланд [37, с.14-17], К. Фізерстоун [34, с.27-56], а також українського дослідника М. Бублика [29, с.110-140] підкреслюється, що європейська інтеграція виступає не лише економічним чи інституційним процесом, а фундаментальною основою зовнішньополітичної ідентичності Греції.

Водночас більшість досліджень цього напрямку зосереджена на історичних аспектах інтеграції або на економічних наслідках членства, тоді як сучасні пріоритети — зокрема участь у формуванні спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, роль у міграційній політиці та просування інтересів у Південно-Східній Європі — розглядаються недостатньо системно. Таким чином, європейський напрям часто інтерпретується як задана рамка, а не як активний інструмент реалізації національних інтересів.

Другий — безпековий підхід, що акцентує увагу на участі Греції в НАТО та її ролі у формуванні регіональної архітектури безпеки. У межах цього напрямку Греція визначається як важливий елемент південного флангу Альянсу, особливо в умовах трансформації глобального безпекового середовища після 2014 та 2022 років. Значна кількість досліджень присвячена аналізу грецько-турецьких відносин як ключового фактора безпекової політики.

Однак у цих роботах Греція нерідко постає як держава, що реагує на загрози, а не як актор, який формує власну багаторівневу безпекову стратегію. Недостатньо уваги приділяється тому, що сучасна грецька політика поєднує інструменти стримування, союзницької взаємодії та міжнародно-правової аргументації, формуючи комплексний підхід до забезпечення національної безпеки.

Третій — регіонально-конфліктологічний підхід, який зосереджується на аналізі суперечностей у Східному Середземномор'ї, зокрема грецько-турецьких відносин та кіпрського питання. У працях К. Вітман [50,с.106-115] та А. Мартинов [47,с.46-50] ці конфлікти розглядаються як тривалі структурні явища, що поєднують історичні, етнополітичні та геополітичні фактори.

Попри ґрунтовність цих досліджень, вони здебільшого аналізують конфлікти як самодостатні об'єкти, тоді як їх роль у формуванні сучасної зовнішньої політики Греції розкривається частково. Зокрема, недостатньо уваги приділяється тому, що саме ці конфлікти визначають такі пріоритети, як

політика стримування Туреччини, активізація союзницьких відносин та використання механізмів ЄС для посилення власних позицій.

Четвертий — геоекономічний та енергетичний підхід, у межах якого Греція розглядається як важливий елемент регіональних економічних і транспортних мереж. Дослідження OECD [26, с.20-47], IMF [20, с. 31-55] та інших міжнародних організацій підкреслюють трансформацію економіки Греції та її інтеграцію до європейського і глобального ринку. Особлива увага приділяється розвитку енергетичної інфраструктури та участі у міжнародних проєктах

Разом з тим, ці дослідження здебільшого мають галузевий характер і не пов'язують економічну політику із загальною зовнішньополітичною стратегією. У результаті економічна дипломатія, яка у сучасних умовах є одним із ключових інструментів впливу Греції, не завжди розглядається як повноцінний елемент її зовнішньополітичних пріоритетів.

У зарубіжній історіографії зовнішня політика Греції часто аналізується в межах теоретичних підходів міжнародних відносин, передусім неореалізму та ліберального інституціоналізму. У цих рамках Греція розглядається як “середня держава”, що компенсує обмежені ресурси через участь у міжнародних організаціях та союзах. Такий підхід дозволяє пояснити залежність зовнішньої політики від інституційних факторів, однак не повною мірою враховує сучасну тенденцію до посилення проактивної ролі Греції у регіоні.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що основною проблемою сучасної історіографії є відсутність інтегрованого підходу, який би поєднував різні виміри зовнішньої політики Греції в єдину аналітичну модель. Це призводить до того, що окремі напрями досліджуються ізольовано, без урахування їх взаємозв'язку.

З урахуванням цього, у даному дослідженні пропонується авторський підхід, відповідно до якого зовнішня політика Греції розглядається як система

взаємопов'язаних пріоритетів, що сформувалися у відповідь на сучасні виклики міжнародного середовища. До таких пріоритетів належать:

Європейський напрям (активна участь у політиці ЄС);

Трансатлантичний напрям (поглиблення співпраці в межах НАТО та зі США);

Регіонально-безпековий (стримування Туреччини та забезпечення стабільності у Східному Середземномор'ї);

Балканський (підтримка інтеграції Західних Балкан як інструмент стабілізації);

Геоекономічний та енергетичний (розвиток ролі Греції як енергетичного та транспортного хабу).

Такий підхід дозволяє перейти від опису окремих аспектів до аналізу цілісного зовнішньополітичного курсу Греції, що є особливо важливим для дослідження сучасного етапу її розвитку.

Джерельна база дослідження сформована з урахуванням необхідності комплексного аналізу сучасної зовнішньої політики держави та включає кілька основних груп джерел.

До першої групи належать міжнародно-правові акти, які визначають базові принципи регіональних відносин. Серед них ключове значення мають Лозаннський мирний договір 1923 року [12], Конвенція ООН з морського права 1982 року [13, с.23-26] що формують правову основу врегулювання територіальних і морських питань.

Другу групу становлять офіційні документи Європейського Союзу та НАТО, включаючи стратегічні концепції, аналітичні звіти та рішення самітів. Вони дозволяють оцінити трансформацію безпекового середовища та місце Греції у сучасній системі колективної безпеки.

Третю групу формують стратегічні документи Міністерства закордонних справ Греції, зокрема Стратегічний план 2024–2027 та 2025–2028 років. Саме ці документи є ключовими для розуміння сучасного зовнішньополітичного курсу, оскільки визначають офіційні пріоритети держави, включаючи

концепцію “extroversion”, розвиток економічної дипломатії та посилення регіональної ролі Греції.

Четверту групу складають аналітичні матеріали міжнародних організацій (OECD [26, с.20 - 47], IMF [20, с. 31-55] , Європейська комісія [43, с. 2-8]), які дозволяють оцінити економічні аспекти зовнішньої політики та її взаємозв’язок із внутрішніми реформами.

П’яту групу становлять наукові праці українських і зарубіжних дослідників, що забезпечують теоретичну основу дослідження та дозволяють здійснити критичний аналіз існуючих підходів.

Таким чином, специфіка даного дослідження полягає у поєднанні теоретичного аналізу з використанням сучасних політичних, стратегічних та аналітичних документів, що дозволяє не лише узагальнити стан наукової розробки проблеми, але й сформулювати цілісне, багаторівневе бачення зовнішньополітичних пріоритетів Греції у сучасних умовах міжнародної системи. Такий підхід забезпечує поєднання нормативно-теоретичного та прикладного вимірів аналізу, що є особливо важливим у контексті динамічних трансформацій європейського та глобального безпекового середовища.

Отже, попри значну кількість наукових праць і аналітичних матеріалів, проблема визначення, систематизації та концептуалізації сучасних пріоритетів зовнішньої політики Греції залишається актуальною та недостатньо вичерпаною у науковому дискурсі. Це зумовлюється як постійною трансформацією міжнародного середовища, так і зміною ролі Греції як регіонального та європейського актора. Відповідно, необхідність подальших комплексних досліджень у цій сфері зберігається, особливо в контексті нових безпекових викликів, енергетичних трансформацій та зміни архітектури міжнародних відносин.

1.2 Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

Для комплексного аналізу зовнішньої політики Грецької Республіки ключове значення має чітко визначений понятійно-категоріальний апарат, який

формує теоретичну основу дослідження. Саме система базових понять забезпечує логічну структуру роботи, дозволяє уникнути термінологічної невизначеності та створює можливість для системного аналізу місця Греції в європейській та глобальній системі міжнародних відносин.

Центральним поняттям є зовнішня політика держави, яка розглядається як цілеспрямована діяльність державних інституцій у сфері міжнародних відносин, спрямована на реалізацію національних інтересів, забезпечення безпеки, розвиток міжнародного співробітництва та зміцнення позицій держави у світовій системі. У межах реалістичної традиції, зокрема у працях Ганс Моргентау, зовнішня політика визначається через категорію національного інтересу як основного рушія державної поведінки у міжнародній системі [43, с. 13–15].

Для Грецької Республіки зовнішня політика має багатовимірний характер, що зумовлено її геостратегічним положенням на перетині Європи, Балкан і Східного Середземномор'я, членством у Європейському Союзі та НАТО, а також наявністю складного регіонального безпекового середовища.

Важливою категорією є національні інтереси, які охоплюють сукупність життєво важливих потреб держави у політичній, економічній, безпековій та гуманітарній сферах. У класичному підході Ганс Моргентау національні інтереси пов'язуються насамперед із безпекою та балансом сил [43, с. 18–20]. Водночас у концепції Джозеф Най це поняття розширюється і включає інструменти м'якої сили та міжнародного впливу [44, с. 12–18].

Для Греції національні інтереси включають забезпечення суверенітету та територіальної цілісності, стабільність у відносинах із сусідніми державами, посилення позицій у Європейському Союзі, розвиток енергетичного потенціалу та розширення зовнішньоекономічного співробітництва.

Окрему категорію становить регіональна політика, яка визначається як діяльність держави, спрямована на формування стабільного політичного та економічного середовища у визначених географічних регіонах. Теоретичне осмислення цього поняття значною мірою ґрунтується на концепції «нового

регіоналізму» Бйорн Геттне, який розглядає регіональні процеси як частину глобалізації та підкреслює зростання ролі регіональних утворень [36, с. 4–7].

Додатковий внесок у розвиток теорії регіоналізму зробили Луїз Фосетт та Енрю Геррелл, які розглядають регіональні інституції як механізми координації та стабілізації міжнародних відносин [32, с. 6–10]. У випадку Греції особливе значення мають Балканський регіон, Східне Середземномор'я та Близький Схід, де перетинаються інтереси різних міжнародних акторів.

Не менш важливою є категорія європейської інтеграції, яка визначається як багаторівневий процес політичного, економічного та правового зближення держав у межах Європейського Союзу. У теоретичному вимірі неофункціоналізм Ернст Гаас пояснює інтеграцію через механізм «переливу» між секторами політики [35, с. 11–14].

Функціоналістичний підхід Давид Мітрані акцентує поступовий розвиток інтеграції від технічного співробітництва до політичної взаємозалежності [41, с. 5–7]. Водночас Ендрю Моравчик підкреслює міждержавний характер інтеграційних процесів і ключову роль національних інтересів держав-членів [42, с. 18–21].

Для Греції європейська інтеграція стала не лише зовнішньополітичним вибором, а й інструментом модернізації державних інститутів, економічного розвитку та посилення міжнародної суб'єктності.

Окремо в роботі використовуються також поняття безпеки, колективної безпеки, енергетичної дипломатії, міграційної політики, двосторонніх і багатосторонніх відносин, що дозволяє охопити різні виміри зовнішньополітичної діяльності Греції в умовах трансформації міжнародної системи.

Методологічну основу становить поєднання загальнонаукових і спеціальних методів. Аналіз і синтез дозволяють розглядати зовнішню політику Греції як систему взаємопов'язаних елементів (безпекового, економічного, дипломатичного та енергетичного). Індукція і дедукція

забезпечують перехід від окремих емпіричних спостережень до узагальнених висновків і навпаки.

Історичний метод використано для аналізу еволюції зовнішньої політики Греції, зокрема її інтеграції до європейських і євроатлантичних структур та розвитку відносин із сусідніми державами. Це дозволяє простежити історичну тяглість сучасних зовнішньополітичних пріоритетів.

Порівняльний метод застосовано для зіставлення різних напрямів зовнішньої політики Греції, включаючи її взаємодію з ЄС, НАТО, балканськими державами та країнами Близького Сходу.

Системний підхід дозволяє розглядати зовнішню політику як цілісну багаторівневу структуру, що включає політичні, економічні та безпекові компоненти, які взаємодіють між собою.

Політологічний та геополітичний методи використовуються для оцінки впливу міжнародного середовища, регіональних конфліктів та стратегічного розташування Греції на формування її зовнішньополітичного курсу.

Контент-аналіз офіційних документів (стратегій МЗС Греції, документів ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій) дозволяє зіставити задекларовані цілі з практичною політикою держави.

Отже, поєднання понятійно-категоріального апарату та багаторівневої методології забезпечує системне та комплексне дослідження зовнішньої політики Грецької Республіки та створює теоретичну основу для подальшого аналізу її міжнародної діяльності.

1.3 Еволюція зовнішньополітичних пріоритетів Греції у XX–XXI ст.

Еволюція зовнішньополітичних пріоритетів Грецької Республіки у XX–XXI століттях є складним і багаторівневим процесом, що відображає трансформацію держави від переважно регіонального актора з обмеженими можливостями впливу до повноправного учасника європейської та євроатлантичної систем міжнародних відносин. Динаміка цього процесу визначалася як внутрішньополітичними змінами, так і зовнішніми факторами,

включаючи війни, регіональні конфлікти, інтеграційні процеси та трансформацію міжнародної системи після завершення холодної війни.

На початку ХХ століття зовнішня політика Греції формувалася під впливом наслідків Балканських війн, Першої світової війни та Малоазійської катастрофи 1922 року, які суттєво змінили геополітичне становище держави. Основним пріоритетом у цей період було забезпечення територіальної цілісності, міжнародне визнання кордонів та стабілізація відносин із сусідніми державами. Лозаннський договір 1923 року заклав правову основу регіонального порядку, однак водночас залишив низку питань, які згодом стали джерелом тривалих суперечностей, насамперед у грецько-турецьких відносинах.

Після Другої світової війни зовнішньополітична стратегія Греції зазнала суттєвої переорієнтації в умовах формування біполярної системи міжнародних відносин. Вступ до НАТО у 1952 році став ключовим етапом закріплення західного вектора розвитку. Це рішення було зумовлене як безпековими загрозами, так і потребою стабілізації внутрішньополітичної ситуації після громадянської війни. Від цього моменту зовнішня політика Греції почала дедалі більше інтегруватися в систему колективної безпеки Заходу. Як підкреслює Дж.О Латрідес, вступ Греції до НАТО у 1952 році став ключовим елементом її інтеграції до західного безпекового блоку в умовах холодної війни [39, с.17-26].

У період 1967–1974 років, під час військової диктатури, зовнішня політика держави зазнала часткової ізоляції та ускладнення відносин із західними партнерами. Однак після відновлення демократичного режиму у 1974 році відбувся стратегічний поворот до поглиблення європейської інтеграції. Саме з цього періоду європейський напрям набуває статусу ключового зовнішньополітичного пріоритету, який визначає довгострокову державну стратегію.

Вступ Греції до Європейських співтовариств у 1981 році став переломним моментом, який закріпив її належність до західноєвропейського

політичного та економічного простору [33, с.3-10]. Європейська інтеграція почала виконувати не лише економічну функцію, але й виступати інструментом політичної стабілізації, інституційного зміцнення держави та посилення її міжнародної суб'єктності. У цей період поступово формується багатовекторність зовнішньої політики, що поєднує європейський та регіональний виміри.

У 1990-х роках зовнішньополітичні пріоритети Греції зазнали подальшої трансформації у зв'язку з кардинальними змінами в Європі після завершення холодної війни. Розпад Югославії та дестабілізація Балканського регіону суттєво підвищили роль Греції як регіонального актора. Афіни почали активно залучатися до процесів стабілізації у Південно-Східній Європі, водночас прагнучи запобігти поширенню конфліктів на власні кордони.

У цей період Балканський регіон поступово стає одним із ключових напрямів грецької зовнішньої політики, поряд із європейською інтеграцією та відносинами з Туреччиною. Саме тоді формується три основні стратегічні осі зовнішньої політики Греції: Європейський Союз, Балкани та Східне Середземномор'я (зокрема Туреччина як головний безпековий виклик).

На початку XXI століття відбувається подальше поглиблення інтеграції Греції до європейських структур. Вступ до зони євро у 2002 році посилив економічну взаємозалежність із ЄС, але водночас обмежив інструменти національної економічної політики. Фінансова криза 2008–2009 років стала критичним етапом, який продемонстрував структурні слабкості грецької економіки та підсилив роль наднаціональних інституцій у формуванні внутрішньої політики держави [55, с.54-60]

Паралельно з економічними викликами зростало значення безпекових і регіональних факторів. Відносини з Туреччиною залишалися центральним елементом зовнішньої політики, особливо у контексті спорів щодо морських зон, Кіпру та військової присутності у Східному Середземномор'ї. Цей напрям поступово набуває системного характеру і стає визначальним для безпекової стратегії держави.

У 2010–2020-х роках зовнішня політика Греції набуває ще більшої багатовимірності. Окрім традиційного європейського вектора, значно посилюється регіональний вимір, зокрема співпраця у Східному Середземномор'ї, Близькому Сході та Балканах. Формуються нові тристоронні формати співпраці, розвивається енергетична дипломатія, а також посилюється роль міграційної політики як елемента зовнішньополітичного порядку денного.

Особливого значення набуває стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами Америки та Францією, яке доповнює європейський і трансатлантичний виміри безпеки. У цьому контексті Греція поступово позиціонує себе як стабілізуючий актор у регіоні Східного Середземномор'я та Південно-Східної Європи.

Таким чином, еволюція зовнішньополітичних пріоритетів Грецької Республіки демонструє поступовий перехід від вузько регіональної логіки виживання до багатовимірної стратегії, інтегрованої в європейську та євроатлантичну системи міжнародних відносин. Упродовж XX–XXI століть грецька зовнішня політика зазнала суттєвих трансформацій: від фокусування на територіальній безпеці та стабілізації кордонів — до активної участі в процесах європейської інтеграції, регіональної співпраці та глобальної дипломатії.

Ключовим результатом цієї еволюції стало формування стійкої трикомпонентної структури зовнішньополітичних пріоритетів Греції, яка охоплює європейський, трансатлантичний та регіональний (передусім східносередземноморський і балканський) напрями. Водночас кожен із цих векторів не є ізольованим, а функціонує у взаємозв'язку, відображаючи прагнення Афін поєднати інтеграцію до західних інституцій із захистом власних національних інтересів у складному регіональному середовищі.

Особливої ваги набуло поєднання європейської інтеграції з безпековими викликами у відносинах із Туреччиною, а також посилення ролі енергетичної, міграційної та гуманітарної дипломатії у XXI столітті. Фінансова криза 2008–

2009 років і подальші геополітичні зрушення лише підкреслили залежність зовнішньополітичного курсу Греції від наднаціональних структур і глобальних процесів.

У сучасний період Греція дедалі більше виступає як стабілізуючий актор у Східному Середземномор'ї, поєднуючи роль члена ЄС і НАТО з активною регіональною дипломатією. Це дозволяє їй одночасно брати участь у формуванні спільної європейської політики та відстоювати власні стратегічні інтереси.

Отже, зовнішньополітична еволюція Греції є прикладом поступового переходу від реактивної моделі поведінки до проактивної багатовекторної стратегії, що базується на балансі між європейською інтеграцією, безпековими зобов'язаннями та регіональним впливом. У сучасних умовах така трансформація відображає зростання ролі Греції як держави, що не лише адаптується до зовнішнього середовища, але й намагається формувати окремі елементи регіонального порядку у Східному Середземномор'ї та суміжних регіонах.

У перспективі подальший розвиток грецької зовнішньої політики, ймовірно, залишатиметься визначеним необхідністю одночасного управління європейськими зобов'язаннями та регіональними викликами, що включають безпекові ризики, енергетичну конкуренцію та міграційні процеси. Це зумовлює збереження комплексного характеру її міжнародної діяльності та подальше посилення ролі Греції як стабілізуючого актора у Східному Середземномор'ї в межах європейської та євроатлантичної системи.

РОЗДІЛ II. ГРЕЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ ВИМІРІ

2.1. Базові зовнішньополітичні цілі Греції в ЄС

Європейська інтеграція Греції є результатом довготривалого історичного процесу, що поєднує внутрішньополітичні трансформації, економічні потреби та стратегічні зовнішньополітичні орієнтири держави. На відміну від низки інших країн Південної Європи, для яких вступ до європейських структур мав переважно економічний характер, для Греції інтеграція від початку виконувала також функцію політичної стабілізації та закріплення демократичного режиму. Після падіння військової хунти у 1974 році європейський курс став ключовим елементом державної стратегії, спрямованої на недопущення повернення авторитаризму та інтеграцію країни до західного політичного простору [15, с.9-13].

Початковий етап зближення з європейськими інтеграційними структурами був пов'язаний із прагненням інституційно закріпити належність держави до Західної Європи. Укладення Угоди про асоціацію та вступ до Європейського економічного співтовариства у 1981 році стали не лише економічними, але й геополітичними рішеннями, що визначили довгострокову зовнішньополітичну орієнтацію держави [22, с. 154]. Відповідно, інтеграція виступала інструментом не тільки економічного розвитку, але й гарантією політичної стабільності та безпекової прив'язки до західного блоку.

У науковій літературі підкреслюється, що членство Грецької Республіки в європейських структурах мало багатовимірний характер і сприяло підвищенню її міжнародного статусу та політичної суб'єктності [34, с. 308]. Водночас це зменшувало залежність від позаєвропейських центрів впливу. Як зазначає український дослідник Бублік, інтеграція Греції до ЄС стала механізмом геополітичного самовизначення держави та закріплення її місця у західній системі міжнародних відносин [29, с. 45]. Це дозволяє розглядати

європейський вектор не як альтернативу, а як базову основу зовнішньої політики країни.

Після вступу до Європейського співтовариства інтеграційні процеси набули системного характеру, однак супроводжувалися економічними труднощами. У 1980-х роках Греція зіткнулася з бюджетним дефіцитом, інфляцією та структурною неефективністю економіки. Це ускладнило адаптацію до спільних правил ЄС і водночас змусило державу проводити реформи. З огляду на це, європейська інтеграція виступила фактором внутрішньої модернізації, хоча й у вимушеному форматі.

У 1990-х роках зовнішньоекономічна стратегія держави зазнала змін у напрямі виконання критеріїв Маастрихтського договору. Орієнтація на макроекономічну стабільність та участь у валютному союзі сформували стратегічну мету — приєднання до єврозони. Це свідчить про перехід від політичної інтеграції до глибокої економічної інтеграції.

Вступ до зони євро у 2002 році означав передачу частини монетарного суверенітету на наднаціональний рівень. З одного боку, це забезпечило доступ до дешевих кредитних ресурсів та підвищило інвестиційну привабливість країни. З іншого — суттєво обмежило можливості самостійного макроекономічного регулювання, що в подальшому посилює вразливість економіки до кризових явищ.

Ці структурні обмеження стали особливо очевидними під час фінансово-боргової кризи 2008–2009 років. Греція опинилася у ситуації, коли внутрішні економічні проблеми поєдналися із залежністю від зовнішніх фінансових механізмів. Програми стабілізації, реалізовані за участю міжнародних інституцій, дозволили уникнути дефолту, однак фактично обмежили економічний суверенітет держави [21, с. 3]. Це продемонструвало подвійний характер інтеграції: як джерела підтримки та одночасно як механізму зовнішнього контролю.

На сучасному етапі зовнішньополітичні цілі Греції в межах ЄС мають комплексний характер і охоплюють економічні, безпекові, міграційні та

геополітичні аспекти. Основним пріоритетом є посилення міжнародного статусу держави та активна участь у формуванні європейської політики.

Відповідно до Стратегічного плану МЗС Греції 2025–2028 років, зовнішня політика базується на концепції “extroversion”, що передбачає активне використання дипломатичних, економічних та культурних інструментів. Особлива увага приділяється економічній дипломатії, що спрямована на залучення інвестицій і розширення зовнішньоекономічних зв’язків.

Окремим напрямом є позиціонування держави як стабілізуючого фактора у Східному Середземномор’ї та Південно-Східній Європі. Це дозволяє Греції не лише зміцнювати власні позиції, але й впливати на регіональні процеси, зокрема підтримуючи євроінтеграцію Західних Балкан.

Важливу роль відіграє також розвиток “м’якої сили”, що включає культурну дипломатію та взаємодію з діаспорою [6]. Це доповнює традиційні інструменти зовнішньої політики та сприяє формуванню позитивного міжнародного іміджу держави.

Особливе значення має міграційна політика. Як країна зовнішнього кордону ЄС, Греція виступає за розподіл відповідальності між державами-членами, що відображає її прагнення до посилення механізмів європейської солідарності [18].

Політика розширення ЄС, особливо щодо країн Західних Балкан, розглядається як інструмент забезпечення регіональної стабільності. Як зазначає Бублик, підтримка розширення ЄС відповідає стратегічним інтересам Греції, оскільки сприяє формуванню передбачуваного та стабільного регіонального середовища [29, с. 74].

Важливим напрямом є також енергетична політика. Греція прагне стати транзитним енергетичним вузлом між Європою та Східним Середземномор’ям, що підвищує її стратегічне значення в ЄС.

Європейська інтеграція Греції виявилася не лише економічним або інституційним процесом, а комплексним механізмом трансформації держави,

який одночасно виконував функції політичної стабілізації, модернізації та зовнішньополітичного закріплення країни у західному світі. Її розвиток демонструє поступовий перехід від початкового етапу політичного зближення до глибокої багаторівневої інтеграції в межах Європейського Союзу.

Європейський вектор послідовно набував статусу системоутворюючого елементу зовнішньої політики Греції, визначаючи як її стратегічні пріоритети, так і внутрішні реформи. Водночас інтеграція мала неоднозначний характер: поряд із посиленням міжнародної суб'єктності держави вона супроводжувалася зростанням залежності від наднаціональних механізмів економічного регулювання.

Окремо слід відзначити, що кризи та виклики, з якими стикалася Греція в межах ЄС, не призвели до перегляду її базового зовнішньополітичного курсу, а радше стали чинником його адаптації та поглиблення. Це свідчить про стійкість європейської орієнтації як ключового стратегічного вибору держави.

На сучасному етапі європейська інтеграція виступає багатофункціональним інструментом реалізації національних інтересів Греції, охоплюючи не лише економічний вимір, але й питання безпеки, регіонального впливу та міжнародного позиціонування. Таким чином, членство в ЄС можна розглядати як основний структурний каркас зовнішньополітичної моделі Грецької Республіки.

2.2. Роль Греції в НАТО та її безпекові пріоритети

Членство Греції в Організації Північноатлантичного договору (НАТО) є одним із ключових елементів її зовнішньої та безпекової політики, що визначає стратегічну поведінку держави з середини ХХ століття. Приєднання до Альянсу у 1952 році відбулося в умовах біполярного протистояння та було зумовлене необхідністю гарантування національної безпеки і стабілізації внутрішньополітичної ситуації [38, с.13]. Водночас вступ до НАТО означав остаточний вибір на користь західної моделі розвитку та інтеграцію до системи колективної оборони.

З моменту вступу Греція розглядала НАТО не лише як військовий союз, але й як інституційний механізм закріплення свого геополітичного курсу. Участь у структурах Альянсу забезпечила доступ до систем колективної безпеки, військового планування та стандартизації, що сприяло модернізації національного оборонного сектору [10]. Показово що НАТО виступає не лише гарантом безпеки, але й інструментом трансформації військово-політичної системи держави.

Особливе значення має геостратегічне положення Греції, що визначає її роль як одного з ключових елементів південного флангу НАТО. Розташування на перетині Європи, Близького Сходу та Північної Африки обумовлює її функцію як логістичного та транзитного вузла Альянсу. Використання військової інфраструктури, зокрема портів і баз, забезпечує оперативне розгортання сил НАТО у кризових регіонах, що підвищує стратегічну значущість держави.

Водночас безпекове середовище Греції характеризується наявністю довготривалих регіональних викликів. Ключовим із них залишаються відносини з Туреччиною, які включають суперечності щодо морських кордонів, повітряного простору та статусу островів Егейського моря [4, с. 2]. Наявність конфлікту між двома державами-членами НАТО створює специфічну ситуацію, коли механізми колективної безпеки не можуть повною мірою виступати гарантом врегулювання суперечностей.

У цьому контексті НАТО виконує радше функцію стримування ескалації, ніж інструмент вирішення конфлікту. Греція використовує інституційні механізми Альянсу для інтернаціоналізації власних позицій і залучення політичної підтримки союзників [28]. Такий підхід свідчить про поєднання військових і дипломатичних інструментів у реалізації безпекової політики.

Згідно зі стратегічними документами Міністерства закордонних справ Греції, одним із ключових пріоритетів є забезпечення стабільності у Східному Середземномор'ї на основі норм міжнародного права. Це передбачає захист

національних інтересів у морських зонах і повітряному просторі, що безпосередньо пов'язано з регіональними суперечностями.

Важливим напрямом є розвиток власного оборонного потенціалу. Греція активно інтегрує свої збройні сили у структури НАТО, бере участь у спільних навчаннях та впроваджує стандарти сумісності. Це підвищує ефективність національних сил і забезпечує їх готовність до участі у багатонаціональних операціях.

Окрему роль відіграє високий рівень оборонних витрат. На відміну від багатьох європейських держав, Греція стабільно витрачає значну частку ВВП на оборону. Це зумовлено не лише зобов'язаннями перед НАТО, але й необхідністю стримування потенційних загроз у регіоні. Звідси випливає що оборонна політика має як союзницький, так і національно-орієнтований характер.

Після 2014 року, а особливо після 2022 року, роль Греції в НАТО суттєво зросла у зв'язку зі зміною глобального безпекового середовища. Стратегічна концепція НАТО 2022 року визначає Росію як основну довгострокову загрозу, а південний фланг — як джерело нестабільності, пов'язаної з міграцією, тероризмом і регіональними конфліктами [11, с.4]. У цих умовах Греція набуває значення передового елемента стримування та забезпечення стабільності.

Особливо важливим є стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами Америки. Використання грецької інфраструктури дозволяє забезпечувати оперативне перекидання сил у регіоні Східного Середземномор'я та Чорного моря. Це підсилює роль Греції у трансатлантичній системі безпеки та зміцнює її позиції в межах Альянсу.

Важливим доповненням до зовнішньополітичного профілю Греції виступає розвиток відносин із Великою Британією, які зберігають стратегічний характер навіть після виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу [27]. Попри втрату інституційної рамки ЄС, двостороння взаємодія не лише не послабилася, а в окремих сферах набула

більш прагматичного та безпеково орієнтованого характеру. Співпраця між державами ґрунтується на спільній належності до НАТО, що забезпечує координацію підходів у сфері колективної оборони та реагування на регіональні загрози у Східному Середземномор'ї. У цьому контексті Велика Британія продовжує відігравати роль важливого позаєвропейського партнера ЄС-держав, зберігаючи значний військово-стратегічний потенціал і глобальні дипломатичні можливості.

Окреме значення має кіпрський фактор, оскільки Велика Британія зберігає суверенні військові бази на території Кіпру, що підсилює її безпосередню присутність у регіональній архітектурі безпеки Східного Середземномор'я. Це створює додатковий вимір тристоронньої взаємодії між Грецією, Великою Британією та Республікою Кіпр у питаннях безпеки, моніторингу морських просторів і контролю за потенційними кризовими ситуаціями. Таким чином, британський фактор опосередковано впливає на баланс сил у регіоні та доповнює загальну систему стримування.

Крім того, двостороння співпраця охоплює сфери оборони, морської безпеки, енергетики та торговельно-економічних відносин, що підтверджується регулярними інституційними механізмами взаємодії між країнами. У практичному вимірі це проявляється у спільних військових навчаннях, координації підходів до захисту морських комунікацій, а також у розвитку економічних зв'язків, зокрема в інвестиційних та туристичних потоках. У сукупності це дозволяє розглядати відносини Греції та Великої Британії як елемент ширшої трансатлантичної взаємодії, що підсилює позиції Афін у системі євроатлантичної безпеки.

Водночас Греція підтримує розвиток Спільної політики безпеки і оборони Європейського Союзу, однак розглядає її як доповнення до НАТО. Такий підхід дозволяє уникати дублювання функцій та зберігати баланс між європейським і трансатлантичним вимірами безпеки.

У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває трансформація характеру безпекових загроз, що виходять за межі традиційних військових

ризиків. Особливе місце посідають кібербезпека, гібридні впливи, інформаційні операції та деструктивні кампанії у цифровому просторі, які стають невід'ємною частиною сучасного міжнародного протистояння. Для Греції як держави, що перебуває на перетині стратегічних комунікаційних і енергетичних маршрутів, ці виклики мають практичне значення та безпосередньо впливають на формування оборонної політики.

Участь у відповідних ініціативах НАТО дозволяє Греції не лише реагувати на нові загрози, але й інтегруватися у спільні механізми союзницької кіберзахисту, обміну інформацією та кризового реагування. Це сприяє підвищенню рівня сумісності з іншими державами-членами Альянсу та посиленню координації у сфері колективної безпеки. Водночас така взаємодія дає можливість адаптувати національні оборонні структури до сучасних стандартів і технологічних викликів.

Отже, роль Греції в НАТО визначається сукупністю геостратегічного положення держави, характером регіональних безпекових викликів та загальною трансформацією міжнародної системи безпеки. Південний фланг Альянсу, до якого належить Греція, набуває особливого значення в контексті нестабільності у Східному Середземномор'ї та близькосхідному регіоні, що підсилює її роль як держави, залученої до стримування кризових процесів.

Таким чином, членство в НАТО виконує для Греції комплексну функцію: воно забезпечує не лише гарантії військової безпеки, але й виступає інструментом політичного впливу, міжнародної легітимації та зміцнення її статусу як регіонального актора. Це дозволяє державі підтримувати баланс між союзницькими зобов'язаннями та національними інтересами, одночасно адаптуючи безпекову політику до нових форм загроз у змінному глобальному середовищі.

2.3. Економічні інтереси регіональної політики Греції

Економічний вимір зовнішньої політики держави є одним із визначальних чинників її позиціонування як у межах Європейського Союзу,

так і в ширшому регіоні Східного Середземномор'я. Участь держави в європейських інтеграційних процесах зумовила трансформацію її економічної моделі — від відносно закритої та орієнтованої на внутрішній ринок до відкритої економіки, інтегрованої у спільний європейський простір [26, с. 23-25].

Водночас, як підкреслюють вітчизняні дослідники, ця трансформація відбувалася нерівномірно та супроводжувалася структурними дисбалансами, що згодом стали однією з причин фінансової кризи [29, с. 176].

У 1980-х роках економічна політика Греції характеризувалася значною роллю держави у регулюванні економічних процесів. Зростання бюджетних витрат і державного сектору не супроводжувалося підвищенням ефективності економіки, що призвело до накопичення макроекономічних дисбалансів.

У цих умовах європейська інтеграція почала розглядатися не лише як політичний вибір, а як інструмент економічної модернізації.

У 1990-х роках економічна стратегія країни зазнала суттєвих змін, спрямованих на виконання критеріїв конвергенції ЄС. Приєднання до економічного і валютного союзу та запровадження євро у 2002 році сприяли макроекономічній стабілізації, однак водночас заклали передумови нових дисбалансів. Зокрема, доступ до дешевих кредитів стимулював споживання замість структурної модернізації економіки [20, ст. 51-55].

Як зазначає Бублик, така модель розвитку створила «ілюзію стабільності», яка не супроводжувалася реальним підвищенням конкурентоспроможності економіки [29, с. 177].

Світова фінансова криза 2008 року виявила системні слабкості економіки. У 2010 році держава звернулася за фінансовою допомогою до міжнародних інституцій, що призвело до впровадження жорсткої політики економії [19, с.2]. Хоча ці заходи дозволили уникнути дефолту, вони спричинили глибоку соціально-економічну кризу [17].

У цьому контексті, на думку українських дослідників, криза стала переломним моментом, який змусив державу переглянути модель економічного розвитку та посилити роль структурних реформ [29, с. 180].

У другій половині 2010-х років економічна ситуація поступово стабілізувалася. Важливу роль у цьому процесі відіграли механізми підтримки ЄС, що підтверджує залежність економічного розвитку Греції від наднаціональних інституцій. Це дозволяє зробити висновок, що економічна політика держави значною мірою формується у взаємодії з європейськими структурами, а не виключно на національному рівні.

Сучасна економічна стратегія держави передбачає активне використання інструментів економічної дипломатії, залучення іноземних інвестицій та розвиток експортного потенціалу [11].

При цьому важливо підкреслити, що економічна дипломатія виступає не лише як допоміжний, а як ключовий інструмент зовнішньої політики, спрямований на підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни.

У сучасних умовах дедалі більшого значення набуває енергетичний напрям економічної політики Греції. Держава прагне зміцнити свої позиції як енергетичного хабу Південно-Східної Європи, що відповідає як національним інтересам, так і загальноєвропейській стратегії енергетичної безпеки. Реалізація міжнародних енергетичних проєктів, зокрема Трансадриатичного трубопроводу (TAP), сприяє диверсифікації маршрутів постачання енергоресурсів до Європи та посиленню геополітичної ролі Греції у регіоні.

Ключову роль у реалізації цієї стратегії відіграє участь Греції у формуванні регіонального енергетичного простору Південно-Східної Європи. Підписання Угоди про створення Енергетичної Спільноти у 2005 році сприяло розвитку інтегрованого ринку електроенергії та природного газу в Балканському регіоні. Греція розглядала цей процес як можливість посилення власного транзитного потенціалу та зміцнення позицій у сфері енергетичної дипломатії [23].

Поряд із трубопровідною інфраструктурою важливу роль відіграє розвиток системи постачання зрідженого природного газу (LNG). У межах загальноєвропейської політики диверсифікації енергетичних ресурсів Греція активно розвиває LNG-термінали та інфраструктуру для транспортування газу до країн Балканського регіону та Східної Європи [16]. У цьому контексті держава поступово перетворюється на один із ключових елементів європейської енергетичної безпеки. Особливого значення цей напрям набув після початку повномасштабної російсько-української війни, коли питання диверсифікації енергопостачання стало одним із головних пріоритетів Європейського Союзу.

Важливим елементом сучасної енергетичної дипломатії Греції є участь у формуванні альтернативних маршрутів постачання зрідженого природного газу до країн Південно-Східної та Східної Європи, включаючи Україну. Розвиток LNG-інфраструктури та інтеграція Греції у вертикальні газові коридори посилюють її значення як транзитної держави та регіонального енергетичного центру. Це дозволяє Афінам не лише зміцнювати власні економічні позиції, але й підвищувати свою роль у системі європейської енергетичної безпеки. Водночас це створює нові виклики, пов'язані з регіональною конкуренцією та безпековими ризиками, що потребує узгодження економічної та безпекової політики.

Участь Греції в Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС) [2] є важливим інституційним інструментом реалізації її регіональної економічної політики. Дана структура виступає платформою багатосторонньої взаємодії держав Чорноморського регіону та спрямована на розвиток співробітництва у сферах торгівлі, транспорту, інвестицій та інфраструктури. На відміну від секторальних напрямів економічної політики, ОЧЕС виконує функцію координаційного механізму, що забезпечує узгодження економічних інтересів держав-учасниць та формування спільних підходів до регіонального розвитку.

У цьому контексті Греція посідає унікальне становище як єдина країна Південно-Східної Європи, що одночасно входить до ЄС, НАТО та ОЧЕС [49, с.116-119]. Це дозволяє їй виступати важливим комунікаційним каналом між балканськими, середземноморськими та чорноморськими державами і Європейським Союзом, підсилюючи її роль як регіонального посередника та економічного хабу.

Реалізація цього посередницького потенціалу проявляється, зокрема, у розвитку двосторонніх економічних відносин із Україною. Українсько-грецьке співробітництво ґрунтується на взаємодоповнюваності економік, що створює передумови для його поглиблення. Перспективними напрямками взаємодії залишаються морський транспорт, агропромисловий сектор, енергетика, будівництво та туризм, що відповідає як структурі національних економік, так і логіці регіональної інтеграції.

Таким чином, Греція виступає не лише учасником регіональних економічних інституцій, але й активним посередником, який забезпечує зв'язок між різними економічними просторами Європи та ширшого Чорноморського регіону.

Для Греції туристична сфера має стратегічне значення, оскільки поєднує рекреаційний, культурно-історичний та морський туризм [51, с.501-522]. Це дозволяє країні утримувати провідні позиції на міжнародному туристичному ринку та використовувати туристичні потоки як інструмент економічного зростання і зовнішньоекономічної інтеграції. У структурі економіки Греції туризм разом із судноплавством становить значну частку сектору послуг, що підкреслює його системоутворюючу роль.

Дослідження показують, що розвиток туризму сприяв активізації регіональної економіки, особливо в периферійних та острівних регіонах, де він фактично виконує функцію основного джерела доходів і зайнятості населення. Крім того, внутрішній і міжнародний туризм виступає механізмом перерозподілу економічної активності між регіонами та сприяє зменшенню регіональних диспропорцій.

Таким чином, економічні інтереси регіональної політики Греції формуються під впливом її інтеграції до європейського економічного простору та необхідності подолання структурних дисбалансів національної економіки. Еволюція економічної моделі держави демонструє перехід від внутрішньоорієнтованого розвитку до активної участі в наднаціональних та регіональних економічних механізмах.

Ключовими напрямками реалізації економічних інтересів Греції виступають енергетична дипломатія, розвиток транзитного потенціалу, участь у регіональних організаціях, зокрема ОЧЕС, а також зміцнення позицій у сфері міжнародного туризму. Ці інструменти дозволяють державі посилювати свою роль як регіонального економічного та енергетичного центру у Південно-Східній Європі.

Економічна політика Греції в зовнішньому вимірі формується під визначальним впливом європейської інтеграції та характеризується поєднанням інституційної залежності від Європейського Союзу із прагненням поступового посилення власної ролі у регіональних економічних процесах. Участь у спільному ринку ЄС забезпечує державі доступ до фінансових ресурсів, інвестиційних механізмів та програм розвитку, однак водночас обмежує її автономність у формуванні окремих напрямів економічної політики. Попри періоди макроекономічної стабілізації, структурні дисбаланси економіки та наслідки фінансової кризи 2008–2009 років продемонстрували вразливість національної моделі розвитку та її залежність від зовнішньої підтримки та інституційних рішень наднаціонального рівня.

Водночас у посткризовий період Греція поступово зміцнює свої позиції у сферах енергетики, транспорту та туризму, розглядаючи їх як ключові інструменти економічної дипломатії та елемент формування геоекономічного впливу. Особливе значення має розвиток енергетичної інфраструктури та участь у регіональних транспортних і логістичних коридорах, що дозволяє державі інтегруватися у ширші економічні простори Південно-Східної Європи та Східного Середземномор'я. Участь у багатосторонніх форматах

економічного співробітництва сприяє посиленню ролі Греції як транзитної та координаційної ланки між Європейським Союзом, Балканами та близькосхідними ринками.

Отже, сучасна економічна стратегія Греції поєднує переваги європейської інтеграції з прагматичним використанням власного гео економічного потенціалу. Водночас зберігається обмежена автономність у прийнятті ключових економічних рішень, що зумовлено як участю у наднаціональних структурах ЄС, так і загальною залежністю від зовнішніх фінансових і інвестиційних механізмів.

2.4 Українсько-грецькі відносини в умовах російсько-української війни: політичний і гуманітарний виміри

Українсько-грецькі відносини були офіційно встановлені у 1992 році після визнання Україною незалежності та формування дипломатичних зв'язків між двома державами. Їх розвиток відбувався поступово, ґрунтуючись на поєднанні історичних, культурних і релігійних контактів, а також на взаємному інтересі до розширення політичного та економічного співробітництва. [1]

Разом із тим, кінець ХХ – початок ХХІ ст. Став періодом якісного розширення двосторонніх зв'язків. Під впливом глобалізаційних процесів українсько-грецька взаємодія вийшла за межі суто дипломатичних контактів і охопила ширше коло сфер, зокрема освіту, культуру, бізнес та гуманітарні обміни. У цей період відбулося поглиблення міжсуспільної комунікації, що сприяло формуванню більш стійких форм співпраці між державами.

Особливого значення у цьому контексті набуває мовно-культурний чинник, оскільки саме він забезпечує ефективність міжкультурної взаємодії, сприяє взаємному пізнанню національних особливостей та засвоєнню культурної спадщини. Таким чином, розвиток українсько-грецьких відносин у сучасний період можна розглядати як багатовимірний процес, що поєднує політичні, економічні та гуманітарні складові. [53, с. 79-86]

Греція, як держава-член ЄС і НАТО, послідовно підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, водночас зберігаючи прагматичний підхід у зовнішній політиці, зумовлений її геополітичним становищем у Східному Середземномор'ї. Аналіз її поведінки у контексті війни демонструє баланс між євроатлантичною солідарністю та власними безпековими інтересами, зокрема у відносинах із сусідньою Туреччиною та в енергетичній сфері.

Українсько-грецькі відносини мають історично сформовану основу, яка включає культурні, релігійні та міграційні зв'язки. Водночас повномасштабна війна суттєво посилила політичний вимір двосторонніх відносин, перевівши їх у площину стратегічного партнерства. Греція з перших днів агресії Росії виступила на підтримку суверенітету України, приєднавшись до спільної позиції ЄС та НАТО щодо невизнання анексії Криму та засудження порушення міжнародного права.

У 2014 р. Афіни підтримали резолюцію Генеральної Асамблеї ООН щодо територіальної цілісності України, а також долучилися до санкційної політики ЄС проти Російської Федерації. Водночас грецька дипломатія традиційно дотримувалася поміркованої позиції, прагнучи зберегти баланс між європейською солідарністю та власними економічними й геополітичними інтересами.

Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 р. Позиція Греції стала більш виразною та структурованою. Прем'єр-міністр Кіріакос Міцотакіс наголосив на підтримці України та засудженні агресії як порушення міжнародного порядку, підкресливши солідарність із державами ЄС і НАТО. Важливо відзначити, що попри наявність у грецькому суспільстві різних політичних поглядів, офіційна позиція держави залишається послідовно проукраїнською.

Особливістю грецького підходу є поєднання політичної підтримки України з обмеженнями у сфері військової допомоги, що пояснюється як внутрішніми політичними чинниками, так і безпековими ризиками у відносинах із Туреччиною. У цьому контексті Греція переважно

зосереджується на гуманітарній, логістичній та непрямій військовій підтримці, а також участі в міжнародних коаліціях допомоги Україні.

Важливим напрямом двосторонньої взаємодії є також європейська інтеграція України. Греція підтримує курс України на вступ до ЄС і НАТО, розглядаючи це як елемент зміцнення стабільності в європейському просторі. Крім того, Афіни декларують готовність долучатися до післявоєнного відновлення України, зокрема в інфраструктурній та енергетичній сферах, що має значення і для розвитку економічного співробітництва [52, с.188-206].

Окремо слід відзначити гуманітарний вимір грецької політики. Після 2022 р. Греція прийняла українських громадян, які були змушені залишити країну через війну, забезпечивши їм доступ до тимчасового захисту, медичних та освітніх послуг. Це підкреслює не лише політичну, а й соціально-гуманітарну складову підтримки України.

Було створено спеціалізовані центри для оформлення статусу тимчасового захисту в різних містах, зокрема в Афінах, Салоніках, Патрах, Іракліоні та на Родосі. У перші місяці війни країна зіткнулася з технічними та організаційними викликами, пов'язаними з ідентифікацією осіб, які прибували без документів, однак ці питання були врегульовані у взаємодії з українськими дипломатичними установами.

Станом на кінець 2022 року в Грецію прибули десятки тисяч громадян України, значна частина з яких отримала офіційний статус тимчасового захисту та зосередилася переважно в найбільших міських центрах — Афінах і Салоніках. Водночас грецька держава, її муніципальні органи та громадянське суспільство відіграли суттєву роль у забезпеченні базових умов проживання для українців, включаючи житло, харчування, медичну допомогу та соціальну підтримку.

Показовим є також високий рівень політичної та символічної підтримки України з боку грецького керівництва. Уже в перші дні війни офіційні інституції Греції публічно засвідчили солідарність з Україною, а дипломатичні контакти між державами були суттєво активізовані. Підтримка проявлялася як

на рівні двосторонніх зустрічей, так і в межах участі у міжнародних ініціативах та координації гуманітарної допомоги.

Особливої ваги набув також масштабний розвиток волонтерських та громадських ініціатив у Греції, які стали важливою складовою підтримки українців. Було створено численні координаційні платформи, гуманітарні центри та організації діаспори, що займалися збором і відправкою допомоги до України, а також інтеграцією новоприбулих громадян [54, с.145-166]. Ці структури сприяли не лише вирішенню практичних питань, але й консолідації української громади в Греції, яка суттєво активізувалася в умовах війни.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що українсько-грецькі відносини пройшли етап поступового становлення та еволюціонували до багатовимірної системи взаємодії, яка охоплює як міждержавний, так і суспільний рівні. Якщо на початкових етапах їх розвиток значною мірою визначався історико-культурною близькістю та дипломатичним діалогом, то у сучасний період вони набули більш комплексного характеру, включаючи політичний, економічний, гуманітарний та безпековий виміри.

Особливо показовим є те, що повномасштабна війна Росії проти України стала каталізатором якісного поглиблення двосторонніх відносин. Вона не лише актуалізувала питання міжнародної солідарності, але й сприяла активізації практичної співпраці між державами, зокрема у сфері гуманітарної допомоги, тимчасового захисту громадян України та діяльності громадянського суспільства. У цьому контексті Греція продемонструвала поєднання політичної підтримки України з активною участю у вирішенні гуманітарних викликів.

Важливою складовою сучасних українсько-грецьких відносин є також посилення ролі недержавних акторів, зокрема громадських організацій, волонтерських ініціатив та української діаспори в Греції. Їх діяльність стала суттєвим доповненням до міждержавного рівня співпраці та сприяла формуванню стійкої мережі соціальної підтримки українців за кордоном, а також розвитку горизонтальних зв'язків між суспільствами обох країн.

Таким чином, українсько-грецькі відносини у сучасних умовах можна охарактеризувати як динамічні та багаторівневі, що поєднують історичну спадковість із новими формами взаємодії, сформованими під впливом глобальних викликів. Їх подальший розвиток значною мірою залежатиме від здатності обох держав поглиблювати співпрацю не лише на політичному рівні, але й у сфері суспільних контактів, гуманітарних ініціатив та європейської інтеграції України.

Водночас характер грецької зовнішньої політики зберігає елементи прагматизму, що зумовлює поєднання підтримки України з урахуванням власних безпекових і геополітичних інтересів. Такий підхід відображає загальну логіку поведінки Греції як держави-члена Європейського Союзу та НАТО, яка змушена балансувати між солідарністю із союзниками та специфікою власного регіонального середовища. У цьому контексті політика Афін формується під впливом як загальноєвропейських рішень щодо підтримки України, так і внутрішніх безпекових пріоритетів, пов'язаних насамперед із ситуацією у Східному Середземномор'ї.

Збереження такого балансу дозволяє Греції підтримувати політичну узгодженість у межах західних інституцій, одночасно мінімізуючи ризики прямої ескалації у відносинах із регіональними акторами. Таким чином, зовнішньополітична позиція Греції щодо України є прикладом багаторівневої дипломатії, у межах якої поєднуються ціннісні орієнтири, союзницькі зобов'язання та прагматичне врахування національних інтересів.

РОЗДІЛ III. ГЕОСТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ГРЕЦІЇ У СХІДНОМУ СЕРЕДЗЕМНОМОР'І ТА ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

3.1 Грецько-турецькі відносини та безпекові виклики у Східному Середземномор'ї

Турецький напрям у зовнішній політиці Грецької Республіки доцільно розглядати як один із ключових, системоутворюючих та довготривалих пріоритетів, який визначає загальну архітектуру зовнішньополітичного курсу країни в Східному Середземномор'ї. У сучасному вимірі цей напрям не є лише реакцією на окремі кризові епізоди, а становить цілісну стратегічну лінію Афін, що поєднує безпекові, правові, економічні та інституційні інструменти. Як зазначається у стратегічних документах Міністерства закордонних справ Греції (2022–2025 рр.), головною метою є “забезпечення стабільності через стримування, міжнародне право та багатосторонню дипломатію” [8, с.2-14] .

Відносини між Грецією та Туреччиною мають виражений структурний характер і формуються під впливом сукупності довготривалих факторів. До них належать географічна близькість двох держав, складна історична спадщина, суперечності щодо делімітації морських просторів у Егейському та Східному Середземноморському регіонах, кіпрське питання, а також міграційні процеси, що мають транзитний характер через територію Туреччини. Водночас важливим є і системний фактор — різниця у стратегічному баченні регіонального порядку, де Греція діє переважно в межах ЄС і НАТО, тоді як Туреччина реалізує більш автономну багатовекторну політику.

Сучасна грецька зовнішня політика щодо Туреччини базується на поєднанні трьох взаємопов'язаних логік. По-перше, це логіка стримування, що передбачає запобігання ескалації шляхом підтримання військово-стратегічного балансу. По-друге, логіка інституціоналізації конфлікту через залучення міжнародних організацій, насамперед Європейського Союзу та НАТО. По-третє, логіка правової легітимації, що спирається на міжнародне

право, зокрема Конвенцію ООН з морського права 1982 року [13, с. 23-26]. Саме ця триєдина структура формує сучасний “каркас” грецького підходу до турецького напрямку.

Історико-правовою основою двосторонніх відносин залишається Лозаннський мирний договір 1923 року [12], який закріпив державні кордони сучасної Туреччини та Греції та визначив базові параметри післяосманського міжнародного порядку. Водночас у сучасній політичній практиці цей договір часто інтерпретується сторонами по-різному, що створює простір для політичних суперечностей. Саме “асиметричне трактування правових норм Лозаннської системи” є одним із факторів довготривалого конфлікту.

Кіпрське питання є одним із найстаріших і найчутливіших елементів грецько-турецьких відносин. Події 1974 року та подальший поділ острова сформували стійку конфліктну ситуацію, яка має не лише двосторонній, але й міжнародний характер. Для Греції Кіпр розглядається як питання дотримання міжнародного права та територіальної цілісності, тоді як Туреччина апелює до безпекових аргументів та захисту турецько-кіпрської громади.

Як зазначає К.Вітман, Кіпрський конфлікт є класичним прикладом замороженого етнополітичного конфлікту, для якого характерні відсутність остаточного врегулювання та збереження стабільного статус-кво [50, с.106–115]. Конфлікт не переходить у фазу активної ескалації, але й не наближається до вирішення, формуючи простір тривалої напруги.

А. Мартинов підкреслює, що після подій 1974 року кіпрське питання набуло форми фактичного поділу острова, що закріпило статус-кво та ускладнило політичне врегулювання [47, с.46–50]. У цьому контексті миротворча місія ООН, розгорнута з 1964 року, підтримує стабільність, однак не забезпечує остаточного вирішення конфлікту. Таким чином, Кіпр залишається типовим прикладом замороженого конфлікту. Незважаючи на численні переговорні процеси під егідою ООН, включаючи “план Аннана” (2004 р.), політичне врегулювання досі не досягнуто [40, с. 74-75].

У сучасній грецькій зовнішній політиці Кіпр виконує функцію стратегічного партнера та елемента регіональної безпекової архітектури. Афіни координують політику з Нікосією у питаннях енергетики, морського права та участі у регіональних форматах співпраці. Особливо важливими є тристоронні механізми Греція–Кіпр–Ізраїль та Греція–Кіпр–Єгипет, які формують альтернативні центри регіонального впливу.

Другим ключовим пріоритетом зовнішньої політики Греції є захист суверенних прав у морських просторах Егейського моря та Східного Середземномор'я. Цей напрям має комплексний характер, оскільки поєднує безпековий, економічний та міжнародно-правовий виміри. У стратегічному баченні Афін морські простори є не лише територією юрисдикції, але й ресурсною та геополітичною основою державного суверенітету.

Нормативною основою позиції Греції виступає Конвенція ООН з морського права 1982 року [13, с. 23-26], яка визначає принципи формування виключних економічних зон та континентального шельфу. Греція послідовно наголошує на необхідності врахування прав островів у процесі делімітації морських зон, що прямо суперечить турецькій інтерпретації міжнародного морського права. Туреччина, яка не є учасницею Конвенції, пропонує альтернативне бачення морської юрисдикції, що ускладнює правове врегулювання спорів.

Особливої гостроти ця проблематика набула у 2020 році під час кризи у Східному Середземномор'ї, коли діяльність турецьких дослідницьких суден у спірних водах призвела до військово-морської напруженості. У відповідь Європейський Союз наголосив на необхідності дотримання міжнародного права та деескалації ситуації. Цей інцидент продемонстрував, що грецько-турецькі суперечності мають не лише регіональний, але й загальноєвропейський вимір.

У відповідь на ці виклики Греція активізувала формування регіональних партнерств у Східному Середземномор'ї. Тристоронні формати співпраці з Ізраїлем, Єгиптом та Кіпром стали важливим інструментом зміцнення

політичних і енергетичних позицій Афін. Ці формати фактично створюють “мережеву систему регіонального балансування”.

Енергетичний вимір є безпосередньо пов'язаним із морськими суперечностями. Відкриття значних запасів природного газу у Східному Середземномор'ї трансформувало регіон у зону стратегічної конкуренції. Для Греції енергетична політика є одночасно економічним ресурсом і геополітичним інструментом. Туреччина, у свою чергу, просуває концепцію “Блакитної батьківщини”, що передбачає розширене трактування морських зон впливу [5].

Важливим елементом грецької стратегії є “європеїзація” конфлікту, тобто перенесення двосторонніх суперечностей у площину Європейського Союзу. Афіни послідовно формують підхід, відповідно до якого порушення їхніх суверенних прав одночасно становить загрозу зовнішнім кордонам ЄС. Це дозволяє інституціоналізувати підтримку з боку європейських партнерів і підсилює переговорні позиції Греції.

Європейський Союз виступає не лише політичним форумом, але й інструментом дипломатичного тиску. Водночас його позиція залишається обережною через залежність від співпраці з Туреччиною у міграційній сфері. Це створює ситуацію часткової асиметрії, коли політична підтримка Греції не завжди супроводжується жорсткими санкційними заходами.

Паралельно важливу роль відіграє НАТО. Попри те, що обидві держави є союзниками, їхні суперечності періодично створюють напруженість всередині Альянсу. Греція прагне не допустити ескалації конфлікту до рівня внутрішньої кризи НАТО, одночасно зміцнюючи власні позиції через двосторонні та багатосторонні оборонні угоди.

У цьому контексті особливого значення набуває стратегічне партнерство зі США та Францією. США посилюють свою військову присутність у Греції, зокрема в Александруполісі [43], що підвищує її роль у регіональній безпеці. Франція, у свою чергу, виступає як політичний та оборонний партнер, що підтримує грецькі позиції у ЄС та НАТО.

Оборонна політика Греції базується на концепції багаторівневого стримування, яка поєднує модернізацію збройних сил, розвиток союзницьких відносин та участь у колективних безпекових структурах. Особливий акцент робиться на військово-морських і повітряних силах, що відповідає географічній специфіці Егейського регіону.

Міграційний чинник є ще одним ключовим елементом грецько-турецьких відносин. Після кризи 2015–2016 років Греція опинилася на передовій міграційних потоків до ЄС. Це перетворило Туреччину на стратегічного транзитного актора, що впливає на інтенсивність міграційних процесів. У відповідь Греція поєднує контроль кордонів із європейською співпрацею через Frontex та механізми ЄС.

Узагальнюючи, сучасна зовнішня політика Греції щодо Туреччини має багаторівневий і структурний характер. Вона поєднує політику стримування, міжнародно-правову аргументацію, європейську інституцію налізацію та трансатлантичне партнерство. У центрі цієї системи перебуває прагнення мінімізувати асиметрію у відносинах із Туреччиною та забезпечити довгострокову стабільність у Східному Середземномор'ї. Це дозволяє зробити висновок, що турецький напрям не лише є одним із пріоритетів, але й фактично визначає логіку всього зовнішньополітичного курсу Греції в умовах сучасних геополітичних трансформацій.

У цьому напрямі найбільш чітко проявляється взаємодія міжнародно-правових механізмів, інституцій ЄС і НАТО та двосторонніх інструментів стримування. Характерною рисою є те, що конфліктність не усувається, а керується через систему балансів і багатосторонніх форматів, що дозволяє утримувати її в контрольованих межах без переходу до прямої ескалації.

Саме тут найбільш наочно проявляється залежність Афін від одночасного використання правових норм, союзницьких гарантій та регіональних альянсів, що формує специфічну модель керованої конкуренції замість прямого врегулювання конфлікту.

3.2 Співпраця Греції з країнами Балканського регіону

Сучасні пріоритети зовнішньої політики Грецької Республіки у відношенні до Західних Балкан формуються під впливом комплексного поєднання безпекових, інтеграційних, економічних та геополітичних чинників, що знайшли своє відображення у стратегічних документах Міністерства закордонних справ Греції, зокрема у Стратегічному плані на 2024–2027 роки [9, с. 2-15]. У цьому документі Балканський регіон визначається як зона пріоритетного інтересу, що безпосередньо пов'язана з національною безпекою, економічним розвитком та роллю Греції як держави-члена Європейського Союзу. На відміну від попередніх етапів, коли політика Греції на Балканах мала більш фрагментарний характер, сучасний курс демонструє системність і чітку орієнтацію на довгострокове формування стабільного регіонального середовища. З авторської точки зору, саме Балкани виступають для Греції тим геополітичним простором, у якому поєднуються всі ключові елементи її зовнішньополітичної стратегії: безпека, інтеграція, економіка та інституційний вплив. Афіни розглядають регіон не лише як об'єкт політики, але і як платформу для реалізації власної ролі у межах ЄС, що дозволяє їм виступати посередником між європейськими інституціями та державами-кандидатами.

Такий підхід пояснюється як географічною близькістю, так і прагненням запобігти формуванню зон нестабільності на периферії Європейського Союзу, які можуть стати джерелом безпекових ризиків, включаючи нелегальну міграцію, організовану злочинність та зовнішній політичний вплив третіх держав. У цьому контексті сучасна грецька політика на Балканах має чітко виражений превентивний характер, спрямований на стабілізацію регіону через інтеграцію до європейських структур, що підтверджується також у працях українських дослідників, які розглядають політику ЄС на Балканах як ключовий фактор регіональної стабільності.

Одним із ключових інструментів реалізації цієї політики є активна участь Греції у багатосторонніх регіональних форматах, таких як Процес

співробітництва в Південно-Східній Європі (SEECР), Рада регіонального співробітництва (RCC) та Берлінський процес. Ці платформи дозволяють Афінам не лише координувати політичні позиції з іншими державами регіону, але й формувати стратегічний порядок денний, що включає питання економічного розвитку, транспортної інфраструктури, енергетичної безпеки та цифрової трансформації.

Особливістю грецького підходу є поєднання багатосторонньої дипломатії з двосторонніми ініціативами, що дозволяє досягати більш гнучких результатів і адаптувати політику до конкретних умов окремих країн. У цьому контексті важливу роль відіграють так звані субрегіональні формати співпраці, які включають різні комбінації держав Балканського півострова, зокрема Болгарію, Румунію, Сербію, Албанію, Північну Македонію та Хорватію [24]. Ці формати сприяють реалізації конкретних проєктів у сферах транспорту, енергетики, зв'язку та цивільного захисту, що, у свою чергу, підсилює регіональну взаємопов'язаність і створює передумови для економічного зростання.

У вітчизняній науковій літературі підкреслюється, що розвиток інфраструктурної взаємодії є одним із ключових інструментів інтеграції Західних Балкан до європейського простору [31, с.581-586]. Саме розвиток інфраструктурної взаємопов'язаності є одним із ключових інструментів грецької політики, оскільки він дозволяє не лише зміцнювати економічні зв'язки, але й знижувати політичні ризики через формування взаємозалежності між державами регіону.

Центральним елементом грецької політики щодо Західних Балкан залишається підтримка європейської інтеграції держав регіону, яка розглядається як основний механізм забезпечення довгострокової стабільності. У цьому контексті Греція послідовно виступає на підтримку політики розширення ЄС, наголошуючи на необхідності збереження чіткої європейської перспективи для всіх країн регіону. Важливим інструментом реалізації цієї політики є Інструмент передвступної допомоги (ІРА ІІІ) на 2024–

2027 роки [9, с.2-15], який забезпечує фінансування реформ у сферах верховенства права, державного управління, боротьби з корупцією, економічного розвитку та екологічної трансформації.

Греція активно підтримує використання цього інструменту, водночас наполягаючи на дотриманні принципу умовності, відповідно до якого просування до членства в ЄС залежить від реальних результатів реформ. Такий підхід відповідає загальним тенденціям європейської політики розширення, які детально аналізуються у роботах українських дослідників європейської інтеграції [31,с.30-39 ; 30 с.10-32]. Можна зробити висновок, що грецька політика поєднує підтримку інтеграції з прагматичним підходом до захисту власних інтересів, що проявляється у використанні механізмів ЄС для впливу на внутрішню політику держав-кандидатів. У цьому контексті важливу роль відіграє також Процес стабілізації та асоціації, який формує базову рамку відносин між ЄС і Західними Балканами та забезпечує поступову інтеграцію регіону до європейського політичного та економічного простору.

У двосторонньому вимірі особливе значення для Греції мають відносини з Албанією, які демонструють поєднання співпраці та потенційних суперечностей. Албанія розглядається Афінами як важливий елемент регіональної безпеки, а її інтеграція до ЄС — як інструмент стабілізації південного флангу Балкан. Водночас грецька політика щодо Албанії має чітко виражений прагматичний характер, що проявляється у використанні європейських інституцій для захисту власних інтересів, зокрема у питаннях прав грецької меншини, судової реформи та боротьби з корупцією. Окремим важливим елементом є питання делімітації морських зон в Іонічному морі, яке у 2020 році було передано до розгляду Міжнародного суду ООН [45, с. 22-23] Це рішення свідчить про орієнтацію обох держав на використання міжнародно-правових механізмів для врегулювання суперечностей і демонструє прагнення уникати ескалації двосторонніх конфліктів. Важливу роль у двосторонніх відносинах відіграє також міграційний фактор, оскільки значна кількість громадян Албанії працює в Греції, що створює взаємну

економічну залежність і сприяє стабілізації відносин. Можна стверджувати, саме економічна взаємозалежність є одним із ключових факторів, що стримують потенційні конфлікти та сприяють розвитку прагматичного діалогу між державами.

Не менш важливим напрямом є відносини з Північною Македонією, які після підписання Преспанської угоди 2018 року [7, с. 1-13] зазнали суттєвої трансформації. Ця угода стала прикладом успішного врегулювання тривалого міжнародного конфлікту та продемонструвала здатність Греції використовувати дипломатичні інструменти для досягнення стратегічних цілей.

Внаслідок підписання угоди Греція зняла блокування вступу Північної Македонії до НАТО, і у 2020 році країна стала членом Альянсу, що суттєво змінило безпекову ситуацію в регіоні та зменшило рівень невизначеності на північному кордоні Греції. У вітчизняних дослідженнях підкреслюється, що Преспанська угода є одним із найбільш показових прикладів успішної трансформації затяжного конфлікту у формат інституційного партнерства [48, с.71-73].

Доцільно зазначити, що цей кейс демонструє, що Греція здатна поєднувати жорсткі та м'які інструменти зовнішньої політики, використовуючи як механізми тиску, так і дипломатичні компроміси для досягнення своїх цілей. Попри збереження окремих ідентифікаційних суперечностей, сучасні відносини між країнами характеризуються як стабільне партнерство, орієнтоване на економічну співпрацю та інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури.

У ширшому контексті політика Греції щодо Західних Балкан має також виразний геополітичний вимір, оскільки регіон розглядається як зона конкуренції між різними міжнародними акторами, включаючи ЄС, Туреччину, Росію та Китай. У цьому контексті підтримка європейської інтеграції виступає для Греції не лише як нормативна позиція, але і як інструмент обмеження впливу альтернативних центрів сили. У підсумку, грецька політика на

Балканах поєднує ідеологічні та прагматичні елементи, що дозволяє їй ефективно адаптуватися до змін у міжнародному середовищі.

Загалом, можна виокремити кілька ключових пріоритетів грецької зовнішньої політики щодо Західних Балкан: забезпечення регіональної безпеки через інтеграцію до європейських та євроатлантичних структур; розвиток економічної та інфраструктурної взаємопов'язаності; використання міжнародно-правових механізмів для врегулювання суперечностей; а також формування регіонального порядку денного через участь у багатосторонніх форматах. Ця стратегія дозволяє Греції не лише зміцнювати власні позиції в регіоні, але й виконувати роль стабілізуючого фактора у Південно-Східній Європі, що має важливе значення для загальноєвропейської безпеки.

Узагальнюючи, політика Греції щодо Західних Балкан демонструє перехід від класичної «сусідської дипломатії» до інституціоналізованої регіональної стратегії, вбудованої в механізми Європейського Союзу. Афіни виступають не лише бенефіціаром політики розширення ЄС, але й активним її провайдером у регіоні, використовуючи поєднання політичних, економічних та правових інструментів для формування стабільного середовища. Важливо, що така роль дозволяє Греції одночасно зміцнювати власні позиції в ЄС та мінімізувати потенційні безпекові ризики на своїх північних кордонах.

3.3 Дипломатичні ініціативи Греції на Близькому Сході

Сучасна зовнішня політика Грецької Республіки щодо Близького Сходу формується як складова ширшої стратегії Афін у Східному Середземномор'ї, яка поєднує безпековий, енергетичний та геополітичний виміри. Відповідно до Стратегічного плану Міністерства закордонних справ Греції на 2024–2027 роки [9, с. 2-15] одним із ключових пріоритетів визначено посилення ролі країни як стабілізуючого актора у сусідніх регіонах, включно з Близьким Сходом, через розвиток багатосторонньої дипломатії, енергетичних партнерств та механізмів регіональної безпеки. У цьому контексті грецька політика дедалі більше набуває проактивного характеру, виходячи за межі

традиційної європейської орієнтації та інтегруючи близькосхідний напрям у систему національних стратегічних інтересів.

Починаючи з 2010 року, активізація грецької політики у регіоні була зумовлена сукупністю зовнішніх викликів, серед яких ключовими стали дестабілізація після подій Арабської весни, громадянська війна в Сирії, посилення діяльності недержавних акторів та зростання енергетичної конкуренції у Східному Середземномор'ї.

Як зазначає Є. В. Габер, трансформація регіонального середовища після 2011 року призвела до формування нової конфігурації безпеки, у якій середземноморські держави змушені були переосмислити свої зовнішньополітичні пріоритети [46, с. 11-13]. Для Греції це означало необхідність одночасного реагування на міграційні загрози, енергетичні виклики та зміну балансу сил у регіоні.

Особливо значущим фактором стала міграційна криза 2015–2016 років, яка перетворила Грецію на один із головних пунктів першого прийому біженців до Європейського Союзу. Через Егейське море проходили основні маршрути переміщення мігрантів із Сирії, Іраку та Афганістану, що суттєво підвищило навантаження на державні інститути Афін.

У цьому контексті Греція виступила не лише як національний актор, а як фактичний зовнішній кордон ЄС, що визначило її роль у переговорах із Туреччиною та європейськими структурами. Спільна заява ЄС–Туреччина 2016 року стала ключовим інструментом стримування міграційних потоків, хоча й не усунула структурних причин кризи [3].

Таким чином, міграційний чинник перетворився на один із центральних елементів зовнішньополітичного порядку денного Греції, сприяючи її активнішій участі у формуванні політики ЄС щодо сусідніх регіонів. Греція внаслідок географічного положення стала «фронтальною державою» європейської міграційної системи, що значно розширило її дипломатичні функції.

Другим ключовим напрямом грецької близькосхідної політики стала енергетична дипломатія, пов'язана з відкриттям значних родовищ природного газу у Східному Середземномор'ї. Формування нових енергетичних маршрутів між Ізраїлем, Кіпром та Єгиптом створило передумови для появи регіональних коаліцій, до яких активно долучилася Греція. У стратегічному баченні Афінів енергетика стала не лише економічним ресурсом, а й інструментом геополітичного позиціонування у відносинах із ЄС та регіональними державами.

У 2019 році було створено Східносередземноморський газовий форум (East Mediterranean Gas Forum) [19], до складу якого увійшли Єгипет, Греція, Кіпр, Ізраїль, Італія, Йорданія та Палестинська адміністрація. Форум став інституційною платформою координації енергетичної політики та розвитку інфраструктури, а також інструментом формування альтернативної енергетичної архітектури регіону, яка частково конкурує з турецькими ініціативами.

Водночас реалізація масштабних інфраструктурних та енергетичних проєктів, зокрема трубопроводу EastMed, стикається з комплексом фінансових, технічних та політичних обмежень, що ставить під сумнів їх довгострокову економічну ефективність та стабільність реалізації. Незважаючи на це, подібні ініціативи зберігають значне геополітичне значення, оскільки спрямовані не лише на диверсифікацію енергетичних маршрутів постачання до Європейського Союзу, але й на формування нових стратегічних союзів у Східному Середземномор'ї.

У цьому контексті енергетична інфраструктура виступає інструментом зовнішньої політики Греції, який поєднує економічні інтереси з безпековими та дипломатичними цілями. Це дозволяє розглядати енергетичні проєкти як елемент ширшої регіональної стратегії Афінів, спрямованої на зміцнення своєї ролі як транзитної держави та важливого учасника формування енергетичної архітектури Європи.

Окремим напрямом є розвиток тристоронніх форматів співпраці, зокрема Греція–Кіпр–Ізраїль та Греція–Кіпр–Єгипет. Ці механізми включають регулярні саміти, військово-морські навчання та координацію у сфері енергетичної безпеки. Вони дозволяють Афінам зміцнювати свою роль як посередника між Європейським Союзом і Близьким Сходом, формуючи багаторівневу систему регіональних зв'язків.

Особливе значення має стратегічне партнерство Греції з Ізраїлем, яке суттєво активізувалося після 2010 року. Перехід від обмежених дипломатичних контактів до розширеного співробітництва у сфері оборони, енергетики та технологій став наслідком зміни регіонального середовища безпеки. У рамках тристороннього формату було закладено основи для реалізації енергетичних проєктів, спрямованих на інтеграцію ізраїльських газових ресурсів у європейський енергетичний ринок через територію Греції.

Не менш важливим є партнерство з Єгиптом, яке набуло стратегічного характеру після підписання у 2020 році угоди про часткову делімітацію виключних економічних зон [14, с.1-2]. Цей документ має важливе значення для закріплення міжнародно-правового підходу до вирішення морських спорів і водночас виступає інструментом протидії турецьким претензіям у регіоні. Регулярні спільні військові навчання та координація енергетичної політики додатково зміцнюють цей напрям співпраці.

У ширшому контексті Греція також активізувала відносини з державами Перської затоки, зокрема Об'єднаними Арабськими Еміратами та Саудівською Аравією. Підписання стратегічної угоди з ОАЕ у 2020 році [25] засвідчило розширення географії грецької дипломатії за межі безпосереднього середземноморського простору. Співпраця у сфері оборони, інвестицій та технологій демонструє прагнення Афін до багатовекторної зовнішньої політики.

Крім того, правовою основою регулювання морських та енергетичних питань у регіоні виступає Конвенція ООН з морського права (UNCLOS) [13, с.23-26], яка визначає режим морських економічних зон та правила

використання природних ресурсів у морських просторах. У цьому контексті енергетичні суперечки у Східному Середземномор'ї мають не лише економічний, але й міжнародно-правовий характер.

Загалом, сучасна близькосхідна політика Греції характеризується переходом від реактивної до проактивної моделі поведінки. Афіни прагнуть поєднати участь у європейських інституціях із формуванням регіональних альянсів, що дозволяє їм посилювати власну роль у системі безпеки Східного Середземномор'я. Цей підхід відображає трансформацію країни з периферійного актора в регіонального посередника.

Водночас така активізація несе і ризики подальшої поляризації регіону, особливо у контексті напружених відносин із Туреччиною. Отже, зовнішня політика Греції на Близькому Сході поєднує елементи економічної дипломатії, безпекового стримування та стратегічного балансування інтересів великих і регіональних держав.

Підсумовуючи, у період 2010–2025 років зовнішня політика Греції щодо Близького Сходу зазнала суттєвої трансформації від переважно реактивної та фрагментарної взаємодії до системної та стратегічно структурованої багатовекторної дипломатії. Якщо на початковому етапі ключовими детермінантами були переважно кризові фактори — міграційний тиск, регіональна нестабільність після Арабської весни та загострення безпекових ризиків, — то згодом Афіни поступово перейшли до формування проактивної регіональної стратегії, що поєднує енергетичні, політичні та безпекові інтереси.

У цьому контексті Греція фактично переосмислила власну роль у Східному Середземномор'ї, трансформувавшись із держави, яка реагує на зовнішні виклики, у державу, що прагне впливати на архітектуру регіональних відносин. Важливим елементом цього процесу стало використання багатосторонніх та тристоронніх форматів співпраці, які дозволили Афінам не лише розширити дипломатичні зв'язки, але й інституціоналізувати власну присутність у регіоні через енергетичні та безпекові платформи.

Слід відзначити, що значна частина реалізованих ініціатив має не лише економічний, а й чітко виражений геополітичний характер. Це проявляється у формуванні регіональних коаліцій, спрямованих на балансування впливу Туреччини та інших регіональних акторів, що, у свою чергу, зберігає високий рівень напруженості у Східному Середземномор'ї.

Здійснений аналіз дозволяє дійти висновку, що зовнішня політика Греції щодо Близького Сходу у 2010–2025 роках набула якісно нового характеру, еволюціонувавши від ситуативної реакції на регіональні кризи до цілеспрямованої стратегічної діяльності. Поступове ускладнення регіонального середовища стало каталізатором для розширення інструментарію грецької дипломатії та формування більш структурованого підходу до взаємодії з близькосхідними державами.

Отже, сучасна близькосхідна політика Греції характеризується поєднанням прагматизму, багатовекторності та прагнення до інституційного закріплення своєї ролі як регіонального посередника, що діє в межах євроінтеграційної та трансатлантичної системи координат.

ВИСНОВКИ

1. Зовнішня політика Грецької Республіки має комплексний характер і охоплює політичний, безпековий, економічний та геостратегічний виміри. Визначальним чинником її формування є географічне положення країни на перетині Європи, Балкан і Східного Середземномор'я, що зумовлює участь Греції в кількох взаємопов'язаних регіональних підсистемах. Греція діє не лише реактивно, а й формує власні зовнішньополітичні пріоритети через інститути ЄС, НАТО та регіональні ініціативи. У цьому контексті вона виступає як середня держава, що компенсує обмежені ресурси активною багаторівневою дипломатією.

2. Зовнішня політика Греції базується на ключових поняттях національного інтересу, безпеки та європейської інтеграції. Основними національними пріоритетами є захист суверенітету і територіальної цілісності, стабільні відносини із сусідніми державами, а також зміцнення позицій у ЄС і НАТО. Європейська інтеграція виконує для Греції не лише політичну, а й інституційну та економічну функцію, сприяючи модернізації держави. Використані методи аналізу дозволили розглядати зовнішню політику як цілісну систему.

3. Еволюція зовнішньої політики Греції характеризується переходом від пріоритету територіальної безпеки до багатовекторної інтегрованої стратегії. Вступ до НАТО (1952), Європейських співтовариств (1981) та єврозони (2002) закріпив її належність до західних інституцій. Фінансова криза 2008–2009 років стала важливим етапом, який посилив вплив наднаціональних структур на внутрішню та зовнішню політику держави.

4. Членство в Європейському Союзі є ключовим елементом зовнішньої політики Греції. ЄС виступає інструментом економічної модернізації, інституційної стабільності та політичного зміцнення держави. Греція поступово перейшла від ролі отримувача політики ЄС до активного учасника

формування європейського порядку денного, зокрема у сферах міграції, енергетики та безпеки кордонів.

5. НАТО є основою безпекової стратегії Греції та її інтеграції в трансатлантичну систему безпеки. Водночас особливістю є наявність конфліктного партнера всередині Альянсу — Туреччини, що формує унікальну модель внутрішньоблокової напруженості. Безпекова політика Греції поєднує союзницькі механізми, розвиток оборонного потенціалу та міжнародно-правові інструменти врегулювання спорів.

6. Економічна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики Греції. Попри наслідки фінансової кризи, країна здійснила часткову економічну модернізацію та посилила роль транспортно-енергетичного хабу. Розвиток інфраструктури дозволяє Греції зміцнювати позиції у європейських та регіональних економічних мережах.

7. Українсько-грецькі відносини еволюціонували до рівня політико-безпекового партнерства. Після 2014 та особливо після 2022 року Греція підтримує суверенітет і територіальну цілісність України, бере участь у санкційній політиці ЄС і надає гуманітарну допомогу. Водночас її підхід у військовій сфері залишається обережним через регіональні безпекові фактори.

8. Східне Середземномор'я є ключовим регіоном реалізації зовнішньої політики Греції. Центральною проблемою залишаються відносини з Туреччиною, що охоплюють морські кордони, виключні економічні зони та енергетичні ресурси. Греція реагує на ці виклики через міжнародне право, зокрема Конвенцію ООН з морського права, а також через ЄС і НАТО.

9. Балкани є важливим напрямом зовнішньої політики Греції. Афіни підтримують європейську інтеграцію країн Західних Балкан як інструмент стабілізації регіону. Греція активно бере участь у регіональних ініціативах і виконує роль посередника у врегулюванні конфліктів, зокрема у відносинах із Північною Македонією.

10. Близький Схід має стратегічне значення для Греції з погляду безпеки, енергетики та міграції. Країна розвиває партнерства з Ізраїлем, Єгиптом та

державами Перської затоки, приділяючи увагу енергетичному співробітництву та альтернативним маршрутам постачання енергоносіїв. Греція прагне виступати стабілізуючим посередником між ЄС і регіоном.

11. Подальші дослідження доцільно зосередити на адаптації зовнішньої політики Греції до глобальних трансформацій, зокрема енергетичних змін і геополітичної конкуренції у Східному Середземномор'ї. Особливої уваги потребує розвиток українсько-грецьких відносин у контексті безпекових змін у Європі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Міжнародні договори та офіційні документи

1. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Грецькою Республікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_009#Text
2. Статут Організації Чорноморського економічного співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bsec-organization.org/UploadedDocuments/StatutoryDocumentsAgreements/CHARTERFourthEdition.pdf>
3. Council of the European Union. EU–Turkey statement, 18 March 2016 [Електронний ресурс]. – Brussels. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
4. European Commission. Joint Communication to the European Council: State of play of EU–Türkiye political, economic and trade relations. – Brussels, 2023 – 18 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/Joint%20Communication%20to%20the%20European%20Council%20-%20State%20of%20play%20of%20EU-Turkiye%20political%20and%20economic%20and%20trade%20relations.pdf>
5. Hellenic Ministry of Foreign Affairs. Map 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.gr/images/docs/maps/en/map8.pdf> (<https://www.mfa.gr/images/docs/maps/en/map8.pdf>)
6. Hellenic Republic Ministry of Foreign Affairs. Strategic Plan 2025–2028. – Athens, 2025 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.gr/en/strategic-plan/>
7. Ministry of Foreign Affairs of the Hellenic Republic. Agreement [Електронний ресурс]. – Athens. – Режим доступу: <https://www.mfa.gr/images/docs/eidikathemata/agreement.pdf>

8. Ministry of Foreign Affairs of the Hellenic Republic. Strategic Plan 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mfa.gr/images/docs/strategic_plan_2022.pdf](https://www.mfa.gr/images/docs/strategic_plan_2022.pdf)
9. Ministry of Foreign Affairs of the Hellenic Republic. Strategic Plan 2024–2027 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mfa.gr/images/docs/Strategic%20Plan%202024-2027_EN.pdf
10. NATO. Greece [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shape.nato.int/greece>](<https://shape.nato.int/greece>)
11. NATO. The 2022 Strategic Concept. – 13 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nato.int/content/dam/nato/webready/documents/publications-and-reports/strategic-concepts/2022/290622-strategic-concept.pdf>
12. Treaty of Peace with Turkey and other instruments signed at Lausanne, 1923. – London : His Majesty’s Stationery Office, 1923. – 244 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://treaties.fcdo.gov.uk/data/Library2/pdf/TS0016.1923.pdf>
13. United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), 1982 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
14. United Nations. Letter dated 29 September 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n20/254/94/pdf/n2025494.pdf>

Статистичні та аналітичні матеріали

15. Alogoskoufis G. Before and After the Political Transition of 1974: Institutions, Politics, and the Economy of Post-War Greece : Working Paper No. 16-2024. – Athens : Athens University of Economics and Business, 2024. – 74 p.

16. Euro-Mediterranean Growth Foundation. Overview [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://emgf.org/pages/about/overview.aspx>](<https://emgf.org/pages/about/overview.aspx>)
17. European Central Bank. Greece and the euro area economy. 2026 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2026/html/ecb.blog20260321~0df0ef78e7.en.html>
18. European Commission. Migration Policy Report. 2023 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/interactive-publications/migration-2023>
19. European Parliament. The financial and economic crisis in Greece. – Brussels, 2010. – 12 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201006/20100610ATT75776/20100610ATT75776EN.pdf>
20. International Monetary Fund. Greece: Staff Report and Economic Outlook. – Washington, 2023 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2024/01/23/greece-2023-article-iv-consultation-press-release-staff-report-and-statement-by-the-544031>](<https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2024/01/23/greece-2023-article-iv-consultation-press-release-staff-report-and-statement-by-the-544031>)
21. London School of Economics and Political Science. Greece and European Integration: Economic and Political Aspects. – London, 2022. – 16 p. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eprints.lse.ac.uk/84157/>
22. Ministry of Foreign Affairs of Greece. Economic Diplomacy – Investment Attraction [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.mfa.gr/fr/politique-etrangere/diplomatie-economique/attraction-des-investissements/>

23. Ministry of Foreign Affairs of Greece. Energy and Environment [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.gr/cyprus/en/about-greece/energy-and-environment/energy/>
24. Ministry of Foreign Affairs of the Hellenic Republic. Western Balkans [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy/regional-policy/western-balkans/>
25. Ministry of Foreign Affairs of the United Arab Emirates. Bilateral Relations with Greece [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.mofa.gov.ae/en/Missions/Athens/UAE-Relationships/Bilateral-Relationships\]\(https://www.mofa.gov.ae/en/Missions/Athens/UAE-Relationships/Bilateral-Relationships](https://www.mofa.gov.ae/en/Missions/Athens/UAE-Relationships/Bilateral-Relationships](https://www.mofa.gov.ae/en/Missions/Athens/UAE-Relationships/Bilateral-Relationships)
26. OECD. OECD Economic Surveys: Greece. – Paris : OECD Publishing, 2024. – 142 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/12/oecd-economic-surveys-greece-2024_26a6b3e5/a35a56b6-en.pdf
27. The Hellenic Centre for European Studies. Greece and the UK [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thehelc.com/greece-and-the-uk/>
28. U.S. Department of State. U.S. Security Cooperation with Greece [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-greece>

Монографії та навчальні посібники

29. Бублик М. В. Соціально-політичний розвиток Греції в умовах європейської інтеграції. – Маріуполь : Маріупольський державний університет, 2012. – 266 с.
30. Європейська інтеграція : навчальний посібник / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр навчальної літератури, 2018. – 344 с.
31. Копійка В., Шинкаренко Т. Європейський Союз: заснування і етапи становлення. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2012. – 760 с.

- 32.Fawcett L., Hurrell A. Regionalism in World Politics. – Oxford : Oxford University Press, 1995. – 342 p.
- 33.Featherstone K., Ifantis K. Greece in a Changing Europe. – Manchester : Manchester University Press, 1996. – 182 p.
- 34.Featherstone K., Radaelli C. The Politics of Europeanization. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 320 p.
- 35.Haas E. B. The Uniting of Europe. – Stanford : Stanford University Press, 1968. – 537 p.
- 36.Hettne B., Inotai A., Sunkel O. Globalism and the New Regionalism. – London : Palgrave Macmillan, 1999. – 270 p.
- 37.Hix S., Høyland B. The Political System of the European Union. – London : Palgrave Macmillan, 2011. – 422 p.
- 38.Howorth J. Security and Defence Policy in the European Union. – London : Palgrave Macmillan, 2014. – 312 p.
- 39.Iatrides J. O. (ed.). Greece in the 1940s: A Nation in Crisis. – Hanover : University Press of New England, 1981. – 444 p.
- 40.Ker-Lindsay J. The Cyprus Problem. – Oxford : Oxford University Press, 2011. – 248 p.
- 41.Mitrany D. A Working Peace System. – London : Royal Institute of International Affairs, 1943. – 56 p.
- 42.Moravcsik A. The Choice for Europe. – Ithaca : Cornell University Press, 1998. – 514 p.
- 43.Morgenthau H. J. Politics Among Nations. – Beijing : Peking University Press, 2006. – 658 p.
- 44.Nye J. S. Soft Power. – New York : PublicAffairs, 2004. – 175 p.

Наукові кваліфікаційні роботи та матеріали конференцій

- 45.Goga E. Maritime Dispute Between Albania and Greece: Analyzing Foreign Policy through the Media Representation : master's thesis. – Thessaloniki : University of Macedonia, 2022. – 65 p.

- 46.Габер Є. В. «Арабська весна» та трансформації на Близькому Сході // Суспільно-політичні трансформації в країнах Сходу на сучасному етапі. – Київ, 2012. – С. 11–13.
- 47.Мартинов А. Північний Кіпр... // Тюркологічні читання : науковий збірник. – Київ, 2024. – С. 46–50.
- 48.Шумська Т. А. Євроатлантичний шлях Північної Македонії // СПІЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНИ ТА ПІВНІЧНОЇ МАКЕДОНІЇ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ І СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Запоріжжя, 2023. – С. 71–73.

Наукові статті

- 49.Артеменко А. І. Міжнародна економічна дипломатія Греції та України // Наукові праці МАУП. – 2012. – Вип. 1(32). – С. 116–119.
- 50.Вітман К. М. Кіпрський етнополітичний конфлікт... – 2018. – С. 106–115.
- 51.Дарвіду К., Сискос Е. Туризм як драйвер зайнятості в Греції // Журнал Європейської економіки. – 2025. – Т. 24. – № 3(94). – С. 501–522.
- 52.Деменко О. Ф. Позиція Греції щодо російсько-української війни // Проблеми всесвітньої історії. – 2025. – № 4(32). – С. 188–206.
- 53.Макарова Л. П. Україна і Греція: специфіка взаємодії у сфері мови і культури в останні десятиріччя // Філологічні науки. – 2013. – Кн. 1. – С. 79–86.
- 54.Тіщенко Г. Консолідація української громади Греції для допомоги Україні після повномасштабного вторгнення РФ // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2025. – Вип. 34. – С. 145–166.
- 55.Lane P. R. The European Sovereign Debt Crisis // Journal of Economic Perspectives. – 2012. – P. 49–68.